

Závecz Tibor

Pártok között, botladozva

Pártok és politikusok. Másfél évtizede meghatározzák életünket. Nem igazán ismerjük őket, programjaikból, célkitűzéseikből közhelyek jutnak csak eszünkbe. Ha tudásunk hiányos is, érzéseink vannak velük kapcsolatban. A kilencvenes évek első felében még sok tekintetben egyformának látszottak, később viszont a politikai erőterben elfoglalt pozícióik, a szavazóbázisok markánsabbá válása a bal-jobb vagy a konzervatív-liberális besorolásokat egyértelműen megkönnyítette, s ezen a bázison világossá vált a „mi” és az „ők” érzékelése. Az előző választások előtt már az azonosulás meghatározó tényezőjévé vált a másik politikai oldallal szembeni ellenérzések mindent elsöprő ereje. A közvéleménykutatások már 2001-ben jelezték, hogy a jobboldali szavazók nem szívelik a baloldali és liberális pártokat, no és szavazóikat sem. Lassabban alakult ki a szocialisták negatív érzésvilága a másik térfélen lévőkkel szemben, de 2002 tavaszán már az ő averzióik elég erősek voltak. Azóta, ha enyhült is a politikai ellenféllel szembeni gyűlölet, nem múlt el teljesen. Sőt, 2005 őszén ismét feléledtek a törzsi hovatartozás alkotóelemei, a két nagy párt fő feladatának azt tekintette, hogy sajátjai hevületét megteremtse és folyamatosan fenntartsa. Hogy állandó harci lázban égjenek. Annál erősebb lett a pártos „mi”-tudat, minél inkább sikerült „őket” megkülönböztetni, vállalhatatlanná tenni, ördögivé festeni. Az előítéletek könnyen működésbe léptek, hiszen a pártokkal kapcsolatos tények az elmúlt években sem épültek be a választók gondolkodásába. Egy 2003 végén végzett vizsgálatból kiderült, hogy a megkérdezettek jelentős hányada, 26%-a spontán módon egyetlen párttal kapcsolatban sem tudott érdemi információt, jellemzőt mondani – se pozitív, se negatív tartalmút. A másik oldalon is nagyjából ennyien vannak, az emberek 29%-a parlamentben lévő négy pártról tudott valamilyen – meglehetősen általános - jellemzést adni. Nagyjából egyforma a közvéleményben az MSZP-ről és a Fideszről alkotott kép szélessége, sokkal szűkebb az SZDSZ-é és az MDF-é. E pártokról kevés információ él a közvéleményben. A választók gondolkodásában a szocialisták és a fiatal demokraták főképpen a teljesítményük és a stílusuk alapján meghatározott pártok. Ezekon kívül, az MSZP leíró értelmezésének nagyjából azonos erejű tényezői: a párt, mint különböző társadalmi csoportok és érdekek képviselője (vagy éppen nem képviselője) valamint belpolitikai tartalmú utalások a párt

kompetenciájára, tevékenységére (vagy annak hiányára). Az MDF-ről és az SZDSZ-ről való sztereotípiák is alapvetően a teljesítmény és a stílus sémájába rendeződnek. A szabad demokraták esetében a belpolitikai szempontok, az MDF-nél Dávid Ibolya említése karakterizálja valamelyest a pártot.

A 2005-ös választás részvételi aránya óvatos becslés szerint 58 és 70 százalék között, valamivel bátrabb prognózis szerint 61-67 százalék között lehet. Mivel csupán az emberek negyedének vannak tényleges – sok esetben sematikus - ismeretei a pártokról, a többi potenciális résztvevő (nagyjából 35 százalék) legfeljebb a közbeszédben kavargó sztereotípiákat tud segítségül hívni. Vagy kognitív tartalmak nélkül, érzelmmel telített megfontolások alapján hozza meg a szavazói döntést.

A közvéleménykutatások alapfunkciójuk teljesítésén, a vélemények struktúrájának és nagyságrendjének feltárásán túl számos érdekességgel is szolgálnak. Az ún. nyitott kérdések válaszai közel hozzák a valóságot, azt a gondolkodásmódot és nyelvezetet, amelyek a napi interakciók alapját jelentik. A következőkben ilyesfajta válaszokat valamint az attitűd- és véleményiskálák legmarkánsabb elemeit gyűjtöttük csokorba.¹ Ezekkel szeretnénk bemutatni, hogy milyen tartalommal, milyen mélységben látja a pártok világát, milyen választási esélyeket lát egy-egy politikai csoport tipikus képviselője 2005-2006 fordulóján. Természetesen tudjuk, hogy az átlag(szavazó álláspontja) elfed és eltakar, de a pártok által kijelölt karakterszerep manifesztumai azonosak. Legfeljebb, egy elvakult hívőnél az átlagosnál jóval gazdagabb érzelmekkel találkozunk és több részletet foglal magába a vélemény. Egy külső támogatónál, a perifériába tartozó választónál sekélyesebbek a gondolatok, kisebb a hőfok. Az átlagszavazó - mint majd láthatjuk - nem elég választékos, sok közhelyet használ. Van szavazótábor, ahol sarkosabban és indulatosabban fogalmaznak, míg másutt visszafogottabbak a mondatok.

¹ Az idézett mondatok a Szonda Ipsosban, 2005 októbere és 2006 januárja között készült közvéleménykutatásokból származnak. A felméréseket országos reprezentatív mintákon, a választókorú népesség körében, alkalmanként 1500 és 3000 fő közötti mintákon

„MSZP-szavazó vagyok”

„Tovább kell folytatnunk a kormányzást. Ha összehasonlítjuk, hogy Orbánék vagy mi tettünk többet az országért, akkor egyértelműen erre billen a mérleg. Nagyon jó szakértőink vannak, a miniszterek nem sokat szerepelnek, de teszik a dolgukat. Úgyis ez a lényeg, a hozzáértés. Ennyi pénzt még soha nem kaptak a nyugdíjasok, mint amennyit most. A Fidesz családpolitikája jobb volt? Ugyan már, ez a kormány emelte meg a családi pótlékot, könnyebb ma a fiatal házások élete, mint négy éve. Lakástámogatást is kapnak, valami fészekrakó-program is van. Nem megy jól mindenkinek, rendben van, de nem hagynak senkit sem magára. Nagyobb biztonságban érezhetik magukat az emberek. Az MSZP mindig több szociális juttatást adott, mint a Fidesz. Így volt ez Hornék idejében is, most is. Ha valaki saját hibáján kívül lesz szegény, és ha becsületes, számíthat segílyre. Nem jut olyan sok persze, mert be kell valahogy osztani a pénzt. Nekünk is, a kormánynak is. Csak abból adhatnak az embereknek, ami befolyt az ország kasszájába. Szemfényvesztés, amit a Fidesz akar. Kevesebb befizetés legyen és többet költsünk, jusson mindenre. Ez lehetetlen. Adósságba hajtanák az országot, felelőtlen módon gondolkodnak.

Itt volt ez a száz lépés, sokat segítettek ebben is az embereknek. Valahogy igazságosabbak lettek a dolgok, kevesebb a kivételezett csoport. Mondjuk ki, a mostani pártok közül az MSZP az egyszerű emberek pártja, ez képviseli leginkább az átlagember érdekeit. A Fidesz csak érdekből, számításból foglalkozik a munkásokkal, ők inkább azoknak segítenének, akiknek amúgy is jól megy. Az SZDSZ is velünk van, de ők csak szüklátóként nézik a világot. Nagyon értelmiségi a gondolkodás módjuk, sokszor lényegtelen dolgokkal foglalkoznak, mi legyen a drogosokkal, a homoszexuálisokkal, ilyesmikre gondolok. Azt azonban meg kell hagyni, hogy az adócsökkentési javaslataik nekem is nagyon tetszenek. Az MDF-ről nagyon keveset tudok, a Dávid Ibolya végülis nem rossz politikus, csak nagyon erőtlen. Az különösen tetszik, hogy nem hajtja a Fideszesek igájába a fejét. El tudnám képzelni, hogy végső esetben egy koalícióban legyünk velük.

Na de visszatérve még a kormányhoz. Ebben a négy évben törölték el a kötelező katonaságot. Nincsenek robbantások, mint az előző négy évben, jobb lett a közbiztonság. Most már jobbak vagyunk a kommunikációban is, de azt még nem eléggé tudjuk hangsúlyozni, hogy milyen érdemei vannak a kormánynak. Lehet, hogy nem lesz jobb

élet a következő 1-1 évben, de azért reménykedem. Csak egy kicsivel menjen előrébb az ország, akkor az én helyzetem is javul. Megvagyunk most is valahogy, jut erre is, arra is, kijövünk a pénzünkből, néha még egy keveset félre is tudunk tenni.

Az Unió eddig nem sok változást hozott, talán majd ezután. Az az igazság, hogy le vagyunk maradva tőlük és nem is akarják, hogy felzárkózzunk. De most a Gyurcsány jól megadta nekik. Ügyes gyerek ez a Feri, még az EU-val is szembeszállt és megvédte az ország érdekeit. Ami jár onnan, az jár. Nagy szerencsénk van Gyurcsánnyal, de azért ne felejtjük el a Medgyessy érdemeit se. Az elején még voltak hibái, elszólásai a Gyurcsánynak, de most már összeszedettebb. Egy éve még sokszor nem értettem, mint mond. Valamennyire ismerem a gazdasági dolgokat, olvasok újságot, nézem a híradókat, meg a haverokkal is megbeszéljük a dolgokat, de nem mindig értettem a gazdasági okfejtéseit. Bonyolult volt, most már sokkal érthetőbben mondja el, amit gondol. Ért az emberék nyelvén, és a problémáikat is ismeri. Az anyukája is nyugdíjas, vidéken él. Jó-jó, Gyurcsány gazdag, de nem felejtette el honnan jött. Gyerekkorában nélkülözött eleget. Egyébként is: én nem sajnálom tőle. Amit elért, a saját erejéből tette, akinek nem tetszik, csinálja utána. Nem politikusként szedte meg magát, mint Orbán, hanem előtte, vállalkozóként lett tehetős ember. Vizsgálódhatnak amennyit akarnak, úgy se találnak nála semmit. Jobb lenne, ha a Fidesz a maga háza táján söpörgetne. Hogyan gazdagodott meg Orbán, erre válaszoljanak.

Viktor úgy akar viselkedni, mint Kádár. Mint egy szélkakas, összevissza forog, a többiek meg rohannak utána. Nem is bírom nézni, amikor beszél, elkapcsolom a tévét. Demagóg, úgy beszél, hogy mindenkinek tetszen. Nincs egy őszinte mondata. Én egyszerűen nem értem, hogy mi tetszik rajta az embereknek. Mintha ő lenne az isten. Minden megnyilvánulásán látszik, hogy remeg a hatalomért. Most végre van egy igazi ellenfele. Gyurcsányban viszont végre emberére akadt a Viktor. Gyurcsány le fogja mosni a választáson. Csak vissza ne jöjjenek.

Nyeglék, mint a papagájok ismételtetik a főnököt. Arrogáns, nagyképű társaság. Erőszakosak, kíméletlenek. Csak vissza ne jöjjenek. Győzni fog az MSZP, egyre inkább ez az érzésem. A párt most jobban összetart, mint régebben, nagyobb az egység, az öregek valamennyire beengedték a fiatalokat vezetésbe. Győzni fogunk, legalábbis remélem.”

„Fidesz-szavazó vagyok”

„Mi nyerjük a 2006-os választást, ebben biztos vagyok, évek óta ez éltet. Vissza kell vágni a múltkori, igazságtalanul elveszített választásokért. Még egyszer nem fordulhat elő, hogy nem mi győzünk. A múltkor is mi nyertünk tulajdonképpen, csak a második és a harmadik... De ezt már mindenki tudja. Mire is ment az ország a szocialisták győzelmével? Nőtték az emberek terhei, egyre nehezebb a megélhetés. Csak a maguk zsebébe tömődik, a többieket sorsukra hagyják. Ők luxusban élnek, termelik maguknak és az elvtársaknak a profitot. Kiárúsították az országot, mindent privatizáltak, az államnak semmi tulajdona nincsen. Felül kellene vizsgálni az összes nagyobb értékű privatizációs szerződést, és ha szükséges, vissza kell szerezni az indokolatlanul eladott állami vagyont. Nem is volt olyan rossz a Kádár-rendszerben, amikor közös volt a tulajdon. Jó, nem sírom vissza, mert az akkori elvtársak is megérték a pénzüket. Sok baja volt annak a korszaknak, de nem minden, ami jó volt, azt nem kell kidobni. Lehetett boldogulni, annak aki akart és az állam is sokat segített.

Ami még nagyon zavar az MSZP-ben (az SZDSZ-ről ne is beszéljünk), hogy nem védi eléggé a magyar érdekeket. A magyar föld a magyar embereké, nem szabad engedni, hogy más országokbeliek megvegyék. Nem törődnek a határon túliakkal, hogy elbántak velük a népszavazáson is. Szégyen, hogy ellenük fordították az itteni embereket, akik féltették a vagyunkjukat. Miért ne lehetne támogatni az erdélyieket, felvidékieket meg a többi elszakított országrészt. Ez kötelessége lenne a magyar államnak. De csak jönnek ezzel az EU-val, hogy majd akkor nekik is jobb lesz. Miért lenne jobb, nekünk talán hozott valamit? Lényegében semmit, sokkal több hátrányunk volt eddig belőle, mint előnyünk. Gyarmatnak tekintenek azok bennünket, csak az olcsó munkaerő kell nekik. Keményen kell fellépni, meg kell védeni a magyarok érdekeit, nem szabad behódolni. Itthon is figyelni kellene, hogy ne engedjük be mindenkit. Túl sok itt az idegen náció. Ez a kormány még a belső dolgokat se képes rendesen intézni. Ezt a társaságot össze sem lehet hasonlítani a Viktor csapatával. Nemcsak a vagyont herdálják el, a jövőt is felélik. Állandóan hiteleket vesznek fel, abból építik az autópályákat, abból fizetik ki a 13. havi nyugdíjakat. Mindezt a gyerekeinknek kell majd törleszteniük. A mostani fiataloknak semmit se adnak, a Viktor kormányától legalább kedvező lakáshiteleket

kaptak. Nem jobb a többi rétegnek sem, nehezebb lett a vállalkozók helyzete, nem nőttek a bérek sem, nehéz ma a megélhetés. A családok helyzete romlott, dolgozni kényszerítik az anyákat, csökkent a gyerekkedvezmény. Nem csoda, hogy egyre kevesebben szülnek, lassan elfogy a magyar nemzet. Szétverték az Orbán-kormány családtámogatási rendszerét.

Nincs egység, a magyar a magyarnak farkasa. Az Orbán-kormány lelkiileg összefogta az embereket, voltak közös célok, fontos értékek. Még az utolsó faluban is megemlékeztek az államalapításról, büszkék voltunk magyarságunkra. Ragaszkodni kellene a múlthoz és a hagyományokhoz, a magyarságot csak ez mentheti meg az eltűnéstől. Szükség van az összetartozás érzésére, nem kellene széthúzni. Gyurcsány szembefordítja ez embereket egymással. Mit akar, nincs is politikai tapasztalata. A Viktornak nem kell félnie tőle, ő sokkal közelebb áll az egyszerű emberekhez. Nem kommunista családba nősült, nem volt KISZ-titkár, tiszta ember. Gyurcsány törtető, nem hiszem el neki, hogy jót akar az országnak, csak a hatalom érdekli.

Nagy baja az országnak, hogy rosszak az erkölcsök, nehezítik az egyházak helyzetét. Főleg az SZDSZ vallásellenes, őket nagyon elítélem. Önző, hatalommániás párt, remélem most eltűnnek a parlamentből. Az MDF-ben sok jó ember van, de van közöttük áruló is. Régesrég össze kellett volna fognia a Fidesszel, mert így az MSZP malmára hajtja a vizet. Nem nagyon bízom a Dávid Ibolyában, rafinált nő.

A Fidesznek mindenhol el kell mondania a véleményét, mert a sajtó nagyon az MSZP-nek és az SZDSZ-nek muzsikál. Kellenek nagygyűlések, ahol megmutathatjuk, hogy mekkora erő is van a Fideszben, azaz bennünk. Viktor négy éve már megmutatta, hogy mekkora hatása van. Hej, ha még két napig tart a kampány, most mi lennénk kormányon. De majd így is, hajrá Magyarország, hajrá Fidesz, hajrá Viktor!”

„SZDSZ-szavazó vagyok”

Én kitartó vagyok, az SZDSZ-re szavaztam eddig is, most is így teszek. A miénk az egyetlen elvhű párt. Mindig ugyanazt képviseltük, a rendszerváltás óta következetes liberális nézeteket vallunk. Az SZDSZ-nek legfontosabb az egyén. Az állam ne szóljon

bele a dolgainkba, csak teremtsen meg az életünk kereteit. Majd én eldöntöm, hogy mi a jó nekem. Tőlem ne szedjenek be egy vagyionnyi adót, hogy aztán a költségvetésből visszatérjen belőle. Legjobban én tudom, hogy mire költsem a pénzt, hagyják nálam.

Az SZDSZ egy igazi liberális párt, az az elve, hogy ne korlátozzák jogaikban az embereket. Csak egy példa: ne tiltsuk, de ne is támogassuk a könnyű drogok fogyasztását. A körülményeket kell olyanná tenni, hogy ne szívjanak fűvet az emberek. Ha megbüntetjük őket, azzal semmire sem megyünk. Csak tüneti kezelés, a góc marad. Egyébként is, mindenki magáért felel, amíg másnak nem árt vele, addig tegye, amit jónak lát. Mindig azt mondják nekünk, hogy csak partikuláris társadalmi csoportok érdekeit védjük. Szerintünk viszont minden ember egyenlő, mindenkinek azonos jogok járnak.

Mi vagyunk a rendszerváltás pártja, ez elvülhetetlen érdem. Afféle kamikáze párt lettünk, nagyok voltunk valaha, de kicsik lettünk mostanra. Ennek ellenére az SZDSZ megkerülhetetlen tényezője a politikai döntéseknek, ahogy szokták mondani, ez a párt a mérleg nyelve. Csak a nagyvárosokban vagyunk erősek, az igaz, de ez is elég, hogy parlamenti párt legyünk. Az MSZP nem természetes, de szükségszerű szövetséges. Sok dologban ugyanazt gondolja a két párt, de túlságosan óvatosnak, maradinak tartom őket. Az nem baj, hogy a szegényeket védik, hogy kifizetik a szociális hálót, de az már igen, hogy nem igazán versenypártiak. Pedig az viszi előre az országot. A haladáshoz nélkülözhetetlen az uniós tagság, hosszabb távon jelentős hasznot hoz az országnak. Az ország előrejutása lehetetlen a telekommunikációs, informatikai fejlesztések nélkül. Óriási lehetőségek vannak az internetben, a világháló révén megszűnhetnek a határok országok és társadalmi rétegek között. De egyelőre nagy lemaradásban vagyunk.

Vannak szüklátókorú politikusok, mint például az Orbán, akinek semmi sem drága a győzelem megszerzése érdekében. Hol, kereszténykonzervatívot játszik, hol Kádár reinkarnációja, hol EU-ellenes, mikor mi kell. Az ország sorsa neki csak másodlagos. Nagy visszalépés lenne az ország életében, ha megint kormányra kerülne. Az MDF erőtlensége, gyenge párt, de még mindig inkább ők, mint a Fidesz. Kár, hogy széthúznak. Ha egységesek lennének, tudnának valamennyi szavazatot elszedni a Fidesztől. Nagyobb lenne az esélye annak, hogy újra ez a kormány kerüljön hatalomra.

A Gyurcsány nagy lendületet adott a kormányerőknek, az SZDSZ a kezdetektől mellette volt. Tudja mit akar, határozott, koncepciózus politikus. Nézetei nem állnak távol a

szabad demokratákétól. Drukkolok neki és szurkolok magunknak is. Be kell jutnunk a parlamentbe, mert különben vége...”

„MDF-szavazó vagyok”

„Örület, amit ez a két nagy párt művel. Hová lettek az értékek, a következetesség? Hová lettek a rendszerváltás magasztos eszméi? Mivé lett a politika? Az MSZP-nek és a Fidesznek csak a hatalom megszerzése a célja és nem az emberek jóléte. Szeretnék már végre egy normális országban élni, ahol nem az acsarkodás jellemzi a közéletet. Ez a két párt állandóan háborúzik, jöhetne már a béke. Na nem úgy, hogy közben osztozkodnak, mutyiznak a hátunk mögött, szemet húnynak egymás gazdasági trükkjein. Napjainkban korrupció lengi be a magyar politikát, még jó, hogy mi kimaradtunk ebből. Nekünk Antall József politikáját kell vallanunk, ebben a megosztott országban nekünk kellene lenni a nyugodt erőnek. Nagyon jól kifejezte ezt az elnök asszony a normális Magyarország kifejezéssel. Egyébként Dávid Ibolyában nagyon bízunk, mégis csak ő az ország egyik legnépszerűbb politikusa. Hiába támadják hátba, ő az aki következetesen képviseli az antalli örökséget, a kereszténydemokráciát és a nemzeti értékeket. Mi a kezdetek óta keresztény és konzervatív párt vagyunk, nem mostanában aggattuk magunkra ezt a címkét. A rendszerváltás óta azt valljuk, hogy az életben fontos szerepe van a közösen őrzött múltnak, a gyökereknek. Egy nemzetnek a múltjában, a hagyományokban van az ereje. Normális Magyarországra van szükségünk, öntudatos, erkölcsös polgárokkal.

Van esélyünk bejutni a parlamentbe, hiszen sokaknak nem tetszik a Fidesz rámenős stílusa. Az európai parlamenti választásokon is jól szerepeltünk, pedig sokan nem bíztak bennünk. Kis szerencsével még a kormányalakításba is beleszólhatunk.

Megmutathatnánk a kétkedőknek, a politikát lehet másképpen, őszintén művelni.”

"Nem tudom, kire szavazzak”

„Most még nem tudom, melyik pártra szavazzak. Szinte semmit nem tudok róluk. Azt látom, hogy állandóan marakodnak, de a programjukról alig tudok valamit. Pedig valamennyire érdekel, mégis az én sorsomról van szó. Azt sem tudtam még eldönteni,

hogyan elmenjek-e szavazni. Ráérek még, a kampány nem kezdődött el. Megvárom, melyik mit ígér. Megnézem Orbán és Gyurcsány szerepléseit, kíváncsi vagyok rájuk. Ha elmegyek szavazni, akkor valószínűleg a Fidesz és az MSZP közül választom valamelyiket. Ezek a nagy pártok, ők tudnak engem is jobban képviselni. A kisebbekre nem érdemes szavazni, úgysem tudják a döntéseket befolyásolni. Megmondom őszintén, sokat csalódtam már a pártokban, de azt hiszem, adok nekik még egy esélyt. Lehet, hogy arra szavazok, amelyik nyeresre áll. Vagy adjunk esélyt a másoknak? Nem is tudom.”

„Elegem van a politikából”

„Hagyjon engem békén. Mindegy melyik nyer, úgyis csak saját magukkal foglalkoznak, velünk nem. Nem megyek szavazni, nem érdekelnek se a pártok, se a politikusok. Se a közvélemény-kutatók. Na, viszontlátásra.”

„Közvélemény-kutató vagyok”

„Próbálok követni, hogy pártok és választók hogyan és miért találhatnak egymásra. Keresem az összekapcsolódások számát, mélységét, összetevőit. Nincs könnyű dolgom, de a választó is nehéz helyzetben van. Járjuk a magunk útját, pártok között, botladozva.”